

Vårdplan för Tierps hembygds-gilles byggnader,
Gammelgården i Tierps kommun

UPPLANDSMUSEET

Anna Vikstrand
September 2009

Upplandsmuseets rapportserie 2009: 36
ISSN 1654-8280
© Upplandsmuseet 2009

Upplandsmuseet, S:t Eriks gränd 6, 753 10 UPPSALA
Telefon 018-16 91 00
www.upplandsmuseet.se

INNEHÅLL

Inledning	4
Historik	5
Akuta problem som bör åtgärdas innan vintern	6
1. Skämstagården	7
2. Portlider	10
3. Loftbod	12
4. Linbastu	14
5. Smedja	16
6. Spannmålsbod	18
7. Spelstol	20
8. Kiosk	22
9. Ängslada	24
10. Fäbod	26
11. Soldattorp	28
12. Dansbana	30
Metodanvisningar	32
Schema för periodiskt underhåll	39

INLEDNING

Denna vårdplan behandlar Tierps hembygdegilles byggnader som ligger centralt i Tierps centralort. Totalt är det 12 byggnader som behandlas varav de flesta har stora kulturhistoriska värden. Syftet med planen är att den ska bidra till en rationell och effektiv skötsel av bebyggelsen med bibehållandet av de värden som finns.

Planen innehåller dels reparationsåtgärder och dels åtgärder som ingår i respektive byggnads periodiska underhåll. Planen anger också vad som är speciellt viktigt att tänka på vid vården och underhållet av varje byggnad. De olika åtgärderna är kostnadsuppskattade. Uppskattningarna grundar sig på erfarenhet från priser på liknande arbeten. De är ungefärliga och bör inte användas till annat än att för att få en bild av kostnaderna för budget- och planeringsändamål. Samtliga priser är exklusive moms.

Den angivna underhållsintervallen utgår från vad som är normalt. Den faktiska tiden mellan åtgärdsbehoven kan skilja sig från de bedömda, bland annat beroende på kvalitet i material och utförande, väderlek och lokala ljus- och fuktförhållanden.

Planen täcker perioden 2009 – 2019.

HISTORIK

Tierps hembygdgille bildades i mars 1927. Året efter köptes den första byggnaden in – en loftbod från Djupa vars äldsta delar är från slutet av 1500-talet. År 1934 köpte gillet en manbyggnad från Skämsta. Huset är en parstuga från 1768 som byggdes på med en övervåning i mitten av 1800-talet. Stora Kopparbergs Bergslag AB skänkte 1935 ett portluder från Lilla Bullebo. Utöver porten innehåller den även en sommarkammare och en bryggstuga. Samma år skänkte kommunalnämndsordföranden C G Eriksson en ängslada från Munga by. Föreningen köpte vid denna tid även in ett soldattorp med tillhörande fähus som låg ca två km från Munga by. År 1936 flyttades byggnaderna till hembygdgårdens nuvarande plats i Sveaparken. År 1964 införskaffades en smedja från Kvarnbo och en spannmålsbod från Eskesta. Hembygdsgillet äger även en spelstol från Årsta. År 1970 byggdes en ny dansbana med estrad. Den tillkom som ersättning för en mindre dansbana som tidigare var fogad till spelstolen. Mellan dansbanan och spelstolen finns en mindre kiosk som är byggd på platsen. Den senast tillkomna byggnaden är en linbastu från Forslunds i Askfall.

ÅKUTA PROBLEM SOM BÖR ÅTGÄRDAS INNAN VINTERN

Lägg på nytt tak på ängsladan. Helst nytt halmtak, men av kostnadsskäl går det även bra med ett brädtak. Ta bort alla synliga spår av svampangrepp på den nordvästra fasaden.

Gräv bort jord och gräs som ligger nära eller i direkt kontakt med panel eller timmer på samtliga hus för att förhindra att fukt dras upp i virket och därmed orsakar röta.

Gör en översyn av samtliga tak. Byt ut trasiga tegelpannor, rätta till pannor som ligger snett och spika fast lösa vattbrädor för att förhindra läckage. Borsta bort barr, löv och mossa.

Gör klar lagningen av timret på soldattorpets framsida.

Byt ut trasiga fönsterrutor och tillverka fönsterluckor till de fönster som idag är oskyddade mot skadegörelse.

1. SKÄMSTA GÅRDEN

BESKRIVNING

Byggnaden är en parstuga uppförd 1768. I mitten av 1800-talet byggdes huset på med en övervåning.

Grund sockel av varmmurad kilad sten.

Stomme liggtimmer med utknutar.

Fasad Bart timmer på framsidan. Övriga sidor är klädda med locklistpanel. Knutlådor.

Fönster spröjsade enkelfönster med handblåst glas. Nya fönsterluckor för att skydda fönstren mot skadegörelse.

Dörrar riktdekorerad dubbeldörr med smalt överljusfönster på framsidan. Plankdörr på baksidan.

Yttertak enkupigt tegel. Två putsade skorstenar med låga plåtstens och utkragande plåtavtäckta krön. Tjärade nock-, vattbräder och vindskivor.

REPARATIONSÅTGÄRDER

Mark

Jord mot panel på den sydöstra gaveln grävs bort, med lutning från byggnaden. Uppskattad kostnad: 1 000 kr.

Fasad

Några brädor i panelen under fönstret på den sydöstra gaveln har fått rötskador längst ner p.g.a. fukt från marken. Skadan bör inte förvärras om man gräver bort jorden. Byts brädorna ut ska de nya ha samma dimension som de gamla och rödfärgas med slamfärg. Uppskattad kostnad: 2 000 kr.

Fönster

Trasigt glas byts ut mot handblåst företrädesvis begagnat glas. Uppskattad kostnad ???

Tak

5-6 tegelpannor är trasiga och behöver bytas ut. Vissa pannor ligger dessutom snett och behöver justeras. Vattbrädan vid den sydöstra gaveln är lite lös och behöver spikas fast. Uppskattad kostnad 1 000 kr.

Summa kostnad reparationsåtgärder: kr

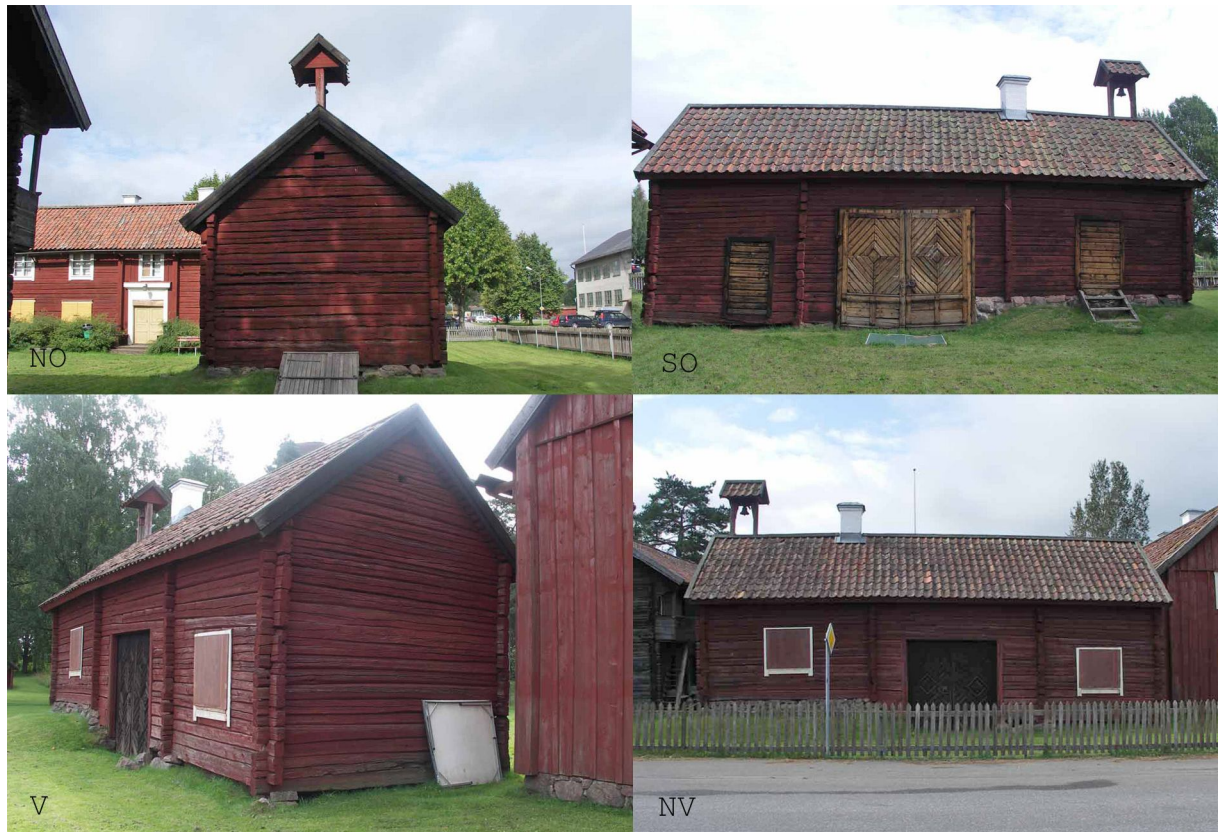
PERIODISKT UNDERHÅLL

år	åtgärd	ca kostnad
0	- fönsterrenovering, (21 lufter samt 2 små fönster och fönster över dörr) - översyn tak	45 000 kr 500 kr
1	- målning av fasad med ljus falurödfärg - målning av knutbrädor förslagsvis med ljus falurödfärg - nockbrädor och vattbrädor tjäras, vindskivor rödfärgas - fönster- och dörrfoder vitmålas - översyn tak	500 kr
2	- översyn tak	500 kr
3	- översyn tak	500 kr
4	- översyn tak	500 kr
5	- halvöljning fönster sydväst och sydöst (4 lufter samt 2 små fönster) - faluröd slamfärg vindskivor - översyn tak	1 600 kr 400 kr 500 kr
6	- nock- och vattbrädor på sydvästra sidan tjäras - översyn tak	1 200 kr 500 kr

7	- ommålning dörrar - översyn tak	1 600 kr 500 kr
8	- halvoljning fönster nordöst och nordväst (17 lufter samt fönster över dörr) - översyn tak	2 000 kr 500 kr
9	- översyn tak	500 kr
	<i>summa</i>	kr

2. PORTLIDER

BESKRIVNING

Byggnaden är ett portliden som även innehåller en sommarkammare och en bryggstuga. Under den nordöstra gaveln finns en matkällare. Någon dylik fanns inte under portlidret på dess ursprungliga plats i Lilla Bullebo. Portarna på den sydöstra sidan kommer från en gård i Svanby och är tillverkade omkring 1808.

Grund	sockel av varmmurad kilad sten under halva byggnaden. Den andra halvan har hörnstenar.
Stomme	liggtimmer med utknutar.
Fasad	bart rödfärgat timmer.
Fönster	spröjsade enkelfönster med handblåst glas som idag är förspikade.
Dörrar	två dubbelportar med rombiskt mönstrad panel. På den sydöstra sidan finns även två enklare plankdörrar med liggande panel som leder in till sommarkammaren respektive brygghuset.
Yttertak	enkupigt tegel. En putsad skorsten med lågt plåtston och utkragat plåtavtäckt krön. Uppe på taket finns en vällingklocka. Tjärade nock-, vattbräder och vindskivor.

REPARATIONSÅTGÄRDER

Mark

Jord och gräs mot portarna och karmarna grävs bort med lutning från byggnaden. Skräp rensas bort från knutstenarna. Uppskattad kostnad: 1 000 kr.

Fasad

Timret på den nordöstra gaveln är starkt påverkat av väder och vind varför den bör panelas in. Knutlådor byggs i samband med att panelen sätts upp. Därefter rödfärgas panelen. Uppskattad kostnad ???

Tak

Ca 10 tegelpannor är trasiga och behöver bytas ut. Vissa pannor ligger snett och behöver justeras. Uppskattad kostnad 500 kr.

Summa kostnad reparationsåtgärder: ? 000 kr

PERIODISKT UNDERHÅLL

år	åtgärd	ca kostnad
0	- fönsterreovering, (8 lufter) - översyn tak	12 000 kr 500 kr
1	- målning av fasad med ljus falurödfärg -nockbrädor och vattbrädor tjäras, vindskivor rödfärgas - fönsterfoder vitmålas - översyn tak	500 kr
2	- målning av portar och dörrar med Roslagsmahogny - översyn tak	kr 500 kr
3	- översyn tak	500 kr
4	- översyn tak	500 kr
5	- halvoljning fönster sydöst(4 lufter) - översyn tak	800 kr 500 kr
6	-nock- och vattbrädor på sydöstra sidan tjäras - översyn tak	500 kr
7	- översyn tak	500 kr
8	- halvoljning fönster nordväst (4 lufter) - översyn tak	800 kr 500 kr
9	-nock- och vattbrädor på nordvästra sidan tjäras - översyn tak	500 kr
	<i>summa</i>	kr

3. LOFTBOD

BESKRIVNING

Byggnaden är en loftbod som ursprungligen har stått i Djupa. De äldsta delarna är från slutet av 1500-talet. Huset har under årens lopp byggts på till dagens tre våningar.

- Grund byggnaden står på knutstenar.
- Stomme liggtimmer med utknutar.
- Fasad tjärad panel på den sydöstra gaveln övriga sidor har bart tjärat timmer.
- Fönster spröjsade enkelfönster med handblåst glas varav två idag är förspikade.
- Dörrar två enkla bräddörrar i bottenvåningen med stående breda bräddor samt en öppning som i dag är förspikad med en plexiglasskiva. Vid svalen finns ytterligare en dörr som är förspikad med en plywoodskiva.
- Yttertak enkupigt tegel. Tjäradenock-, vattbräder och vindskidor.

REPARATIONSÅTGÄRDER

Mark

Jord och gräs grävs bort runt hela loftboden med lutning från byggnaden. Rensa bort skräp från knutstenarna. Uppskattad kostnad: 2 000 kr.

Fasad

Timret på den nordvästra gaveln är starkt påverkat av väder och vind varför den bör panelas in. Knutlådor byggs i samband med att panelen sätts upp. Därefter målas panelen med träkolstjära . Uppskattad kostnad ???

Fönster och dörrar

Trasigt glas byts ut mot handblåst företrädesvis begagnat glas Luckor tillverkas och sätts upp till tre fönster och två dörröppningar. Uppskattad kostnad ??? kr.

Tak

Två tegelpannor är trasiga och behöver bytas ut. Vissa pannor ligger snett och behöver justeras. Vattbrädan vid den sydöstra gaveln behöver bytas ut. Uppskattad kostnad 1 000 kr.

Summa kostnad reparationsåtgärder: ? 000 kr

PERIODISKT UNDERHÅLL

år	åtgärd	ca kostnad
0	- fönsterreovering, (4 lufter samt 2 små fönster) - översyn tak	9 000 kr 500 kr
1	- översyn tak	500 kr
2	- fasaden tjäras - målning av dörrar med Roslagsmahogny -nockbrädor, vattbrädor och vindskivor tjäras - fönsterfoder vitmålas - översyn tak	kr kr kr kr 500 kr
3	- översyn tak	500 kr
4	- översyn tak	500 kr
5	- halvoljning fönster sydöst och sydväst(2 lufter och 2 små fönster) - översyn tak	800 kr 500 kr
6	- översyn tak	500 kr
7	- sydöstra och sydvästra fasaden tjäras -nock- och vattbrädor tjäras - översyn tak	 500 kr
8	- halvoljning fönster nordväst (2 lufter) - översyn tak	800 kr 500 kr
9	- översyn tak	500 kr
	<i>summa</i>	kr

4. LINBASTU

BESKRIVNING

Byggnaden är en linbastu som ursprungligen har stått i Askfall. En linbastu delades av byn invånare och i Tierpstrakten har det varit vanligt med dylika då linodlingen varit omfattande.

- Grund Byggnaden står på knutstenar.
- Stomme liggtimmer med utknutar.
- Fasad rödfärgad panel på den nordöstra gaveln, övriga sidor har bart rödfärgat timmer. Knutarna är inklädda.
- Dörr Paneldörr med stående panel.
- Yttertak enkupigt tegel. Tjäradenock-, vattbräder och vindskidor.

REPARATIONSÅTGÄRDER

Mark

Jord och gräs grävs bort runt om med lutning från byggnaden. Rensa bort skräp från knutstenarna. Uppskattad kostnad: 4 000 kr.

Tak

Fem tegelpannor saknas och två är trasiga och behöver bytas ut. Vissa pannor ligger snett och behöver justeras. Uppskattad kostnad 500 kr.

Summa kostnad reparationsåtgärder: 4 500 kr

PERIODISKT UNDERHÅLL

<i>år</i>	<i>åtgärd</i>	<i>ca kostnad</i>
0	- översyn tak	500 kr
1	- översyn tak	500 kr
2	- översyn tak	500 kr
3	- översyn tak	500 kr
4	- målning av fasad och dörr med ljus falurödfärg -nockbrädor och vattbrädor tjäras, vindskivor rödfärgas - översyn tak	kr kr 500 kr
5	- översyn tak	500 kr
6	- översyn tak	500 kr
7	- översyn tak	500 kr
8	- översyn tak	500 kr
9	- översyn tak	500 kr
	<i>summa</i>	kr

5. SMEDJA

BESKRIVNING

Byggnaden är en smedja som ursprungligen stod i Kvarnbo. Normalt uppfördes smedjorna på behörigt avstånd ifrån övrig bebyggelse på grund av brandrisken.

- Grund Byggnaden står på knutstenar.
- Stomme liggtimmer med utknutar.
- Fasad rödfärgad panel på den norra gaveln, övriga sidor har bart rödfärgat timmer. Ugnens putsyta är synlig och rödfärgad.
- Dörr Paneldörr med stående panel.
- Yttertak enkupigt tegel. En skorsten i tegel med lågt plåtstos och utkragat plåtavtäckt krön. Tjärade nock- vattbräder och vindskivor.

REPARATIONSÅTGÄRDER

Mark

Jord och gräs grävs bort vid den nordöstra knuten med lutning från byggnaden. Skräp rensas bort från knutstenarna. Uppskattad kostnad: 500 kr.

Tak

TVå tegelpannor är trasiga och behöver bytas ut. Vissa pannor ligger snett och behöver justeras. Uppskattad kostnad 500 kr.

Summa kostnad reparationsåtgärder: 1 000 kr

PERIODISKT UNDERHÅLL

<i>år</i>	<i>åtgärd</i>	<i>ca kostnad</i>
0	- översyn tak	500 kr
1	- målning av fasad med ljus falurödfärg -nockbrädor och vattbrädor tjäras, vindskivor rödfärgas - översyn tak	500 kr
2	- målning av dörr med Roslagsmahogny - översyn tak	kr 500 kr
3	- översyn tak	500 kr
4	- översyn tak	500 kr
5	- översyn tak	500 kr
6	- översyn tak	500 kr
7	- översyn tak	500 kr
8	- översyn tak	500 kr
9	- översyn tak	500 kr
	<i>summa</i>	kr

6. SPANNMÅLSBOD

BESKRIVNING

Byggnaden är en spannmålsbod i två plan som ursprungligen stod i Ekesta.

- Grund Byggnaden står på knutstenar.
- Stomme liggtimmer med utknutar.
- Fasad rödfärgad panel på den sydvästra gaveln, övriga sidor har bart rödfärgat timmer.
- Dörr Plankdörr med rombiskt mönstrad panel.
- Yttertak enkupigt tegel. Tjärade nock- vattbräder och vindskidor.

REPARATIONSÅTGÄRDER

Mark

Skräp rensas bort från knutstenarna. Uppskattad kostnad: 500 kr.

Stomme

Syllen på den nordöstra sidan har synliga djurangrepp. Låt en skadedjursfirma undersöka om det är pågående angrepp och om det har spridit sig till fler stockar. Vid pågående angrepp behöver syllen bytas ut.

De två nedre stockarna på den nordöstra sidan behöver inom några år att halvsulas i den högra änden. Tot ca fyra meter. Uppskattad kostnad ???

Dörr

Dörren har en överspikad skada som bör lagas.

Tak

Tre-fyra tegelpannor är trasiga och behöver bytas ut. Vissa pannor ligger snett och behöver justeras. Barr som ligger på taket tas bort. Uppskattad kostnad 500 kr.

Summa kostnad reparationsåtgärder: ??? kr

PERIODISKT UNDERHÅLL

år	åtgärd	ca kostnad
0	- fönsterrenovering, (1 luft) - målning av fasad med ljus falurödfärg - nockbrädor och vattbrädor tjäras, vindskivor rödfärgas - fönsterfoder målas med Roslagsmahogny - målning av dörr och lucka med Roslagsmahogny - översyn tak	1 500 kr 500 kr
1	- översyn tak	kr
2	- översyn tak	500 kr
3	- översyn tak	500 kr
4	- översyn tak	500 kr
5	- halvoljning fönster sydöst(1 luft) - översyn tak	200 kr 500 kr
6	- översyn tak	500 kr
7	- översyn tak	500 kr
8	- halvoljning fönster nordväst (4 lufter) - översyn tak	800 kr 500 kr
9	- översyn tak	500 kr
	<i>summa</i>	kr

7. SPELSTOL

BESKRIVNING

Byggnaden är en spelstol som ursprungligen har varit sammanbyggd med en dansbana.

- Grund Byggnaden står på knutstenar.
- Stomme liggtimmer med släta knutar.
- Fasad bart rödfärgat timmer på den nordöstra sidan. Övriga sidor har rödfärgad locklistpanel. Tjärade knutbrädor.
- Dörr Rödfärgad paneldörr med locklistpanel. Tjädad scendörr av stående panel.
- Yttertak enkupigt tegel. Tjäradenock-, vattbräder och vindskivor. Taket säckar på mitten.

REPARATIONSÅTGÄRDER

Mark

Jord och gräs som ligger an mot panel och timmer grävs bort. Gruset ligger an mot panelen på den sydöstra sidan. Här bör marknivån sänkas lite.

Uppskattad kostnad: 1 500 kr.

Fasad

Tre locklister är skadade på den nordvästra sidan. De skarvas i nederdel eller byts ut.

Uppskattad kostnad: 700 kr.

Tak

En tegelpanna på den sydvästra sidan är trasig och behöver bytas ut. Vissa pannor ligger snett och behöver justeras. Uppskattad kostnad 500 kr.

Summa kostnad reparationsåtgärder: 2 700 kr

PERIODISKT UNDERHÅLL

<i>år</i>	<i>åtgärd</i>	<i>ca kostnad</i>
0	- målning av fasad med ljus falurödfärg - knutbrädor målas med förslagsvis ljus falurödfärg -nockbrädor och vattbrädor tjäras, vindskivor rödfärgas - målning av lucka med Roslagsmahogny - översyn tak	500 kr
1	- översyn tak	500 kr
2	- översyn tak	500 kr
3	- översyn tak	500 kr
4	- översyn tak	500 kr
5	- översyn tak	500 kr
6	- översyn tak	500 kr
7	- översyn tak	500 kr
8	- översyn tak	500 kr
9	- översyn tak	500 kr
	<i>summa</i>	kr

8. KIOSK

BESKRIVNING

Byggnaden är en kiosk som är byggd på platsen.

Grund Byggnaden står på plintar.

Stomme regelstomme.

Fasad rödfärgad locklistpanel.

Dörr Rödfärgad paneldörr med locklistpanel. Kiosklucka i rödfärgad locklistpanel.

Yttertak enkupigt tegel. Tjäradenock- vattbräder och vindskivor.

REPARATIONSÅTGÄRDER

Mark

Jord och gräs som ligger an mot panelen grävs bort med lutning från byggnaden. Uppskattad kostnad: 500 kr.

Fasad

En locklist på den sydöstra fasaden är lös och behöver spikas fast. Flera locklister på samma fasad är dåliga längst ner. Dessa bör skarvas eller bytas ut. På den sydvästra fasaden är två locklister lösa och dessa behöver spikas fast. Panelen är på denna sida dålig i nederkant och bör på sikt bytas ut eller skarvas. På den nordvästra sidan bör panelen under dörren bytas ut. Uppskattad kostnad: 2 500 kr.

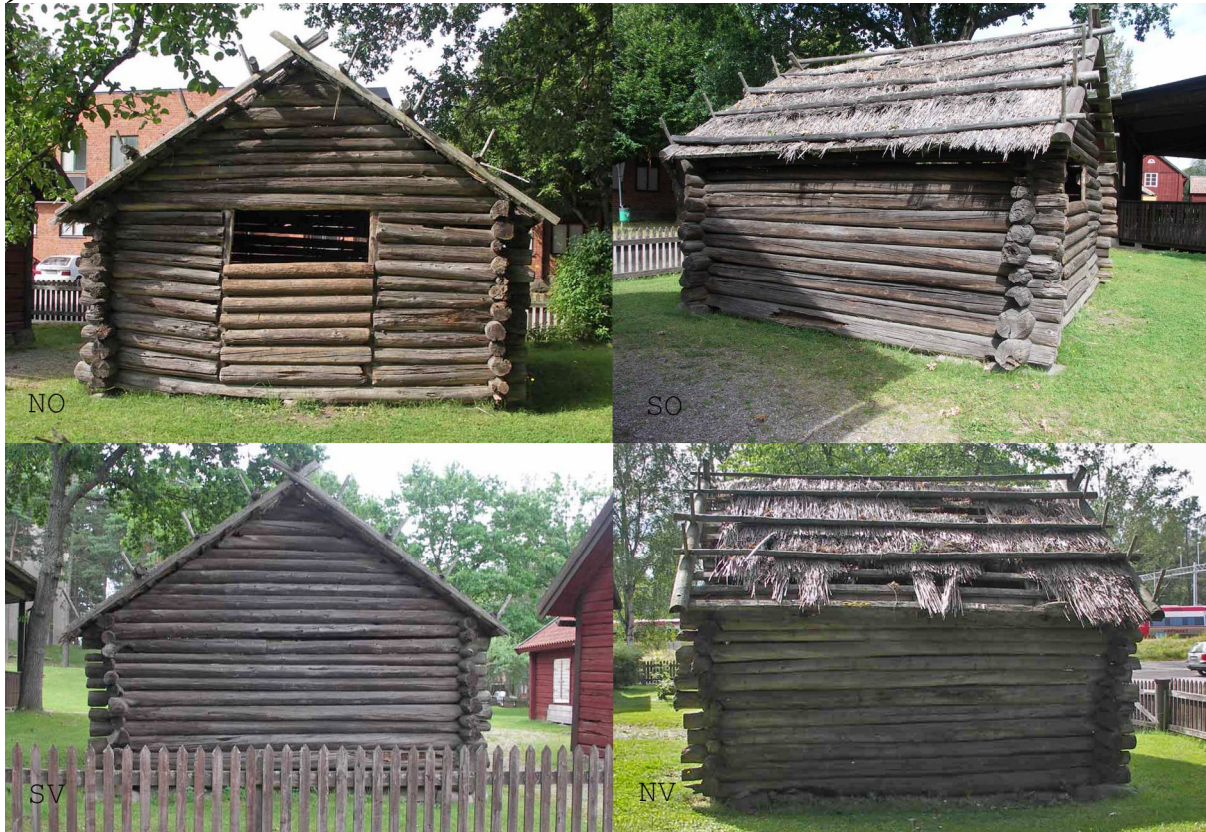
Tak

En tegelpanna på den nordvästra sidan är trasig och behöver bytas ut. Vissa pannor ligger snett och behöver justeras. Mossa tas bort från tegelpannorna. En vattbräda är lös och behöver spikas fast. Uppskattad kostnad 700 kr.

PERIODISKT UNDERHÅLL

<i>år</i>	<i>åtgärd</i>	<i>ca kostnad</i>
0	- översyn tak	500 kr
1	- målning av fasad med ljus falurödfärg - knutbrädor målas med förslagsvis ljus falurödfärg -nockbrädor och vattbrädor tjäras, vindskivor rödfärgas - översyn tak	500 kr
2	- översyn tak	500 kr
3	- översyn tak	500 kr
4	- översyn tak	500 kr
5	- översyn tak	500 kr
6	- översyn tak	500 kr
7	- översyn tak	500 kr
8	- översyn tak	500 kr
9	- översyn tak	500 kr
	<i>summa</i>	kr

9. ÄNGSLADA

BESKRIVNING

Byggnaden är en ängslada som ursprungligen har stått i närheten av Munga by.

Grund Byggnaden står på knutstenar

Stomme liggtimmer med utknutar.

Fasad bart obehandlat timmer.

Yttertak Halmtak.

REPARATIONSÅTGÄRDER

Mark

Jord och gräs som ligger an mot syllen grävs bort med lutning från byggnaden. Rensa bort skräp som ligger på knutstenarna.

Uppskattad kostnad: 500 kr.

Stomme

Den nordvästra väggen är angripen av både djur och svamp. Kontakta en skadedjursfirma som kan undersöka om djurangreppen är pågående och om vissa stockar i så fall behöver bytas ut. Ta bort alla synliga spår av svamp. Avvakta till efter att taket är omlagt för att se om svampen fortsätter att sprida sig och om stockar behöver bytas ut.

De två stockarna ovanför syllen på den sydvästra sidan behöver halvsulas om några år. Tot ca fem meter.

De två understa stockarna på den sydöstra sidan behöver halvsulas om några år. Tot ca fem meter.

Uppskattad kostnad: beror på angreppens omfattning.

Tak

Halmtaket läggs om eller byts till brädtak. Det är viktigt att få ett tätt tak snabbt för att få stopp på svampangreppen.

Uppskattad kostnad ???.

PERIODISKT UNDERHÅLL

<i>år</i>	<i>åtgärd</i>	<i>ca kostnad</i>
0	- översyn tak	500 kr
1	- översyn tak	500 kr
2	- översyn tak	500 kr
3	- översyn tak	500 kr
4	- översyn tak	500 kr
5	- översyn tak	500 kr
6	- översyn tak	500 kr
7	- översyn tak	500 kr
8	- översyn tak	500 kr
9	- översyn tak	500 kr
	<i>summa</i>	kr

10. FÄBOD

BESKRIVNING

Byggnaden är en fäbod som ursprungligen har hört till det intilliggande soldattorpet.

- Grund Byggnaden står på en kallmurad sockel av huggna stenar.
- Stomme liggtimmer med släta knutar.
- Fasad bart rödfärgat timmer med tjärade knutbrädor.
- Dörr tjärad bräddörr med stående panel. Liten lucka under fönstret.
- Fönster Förspikat litet fönster med enkelglas.
- Yttertak enkupigt tegel. Tjäradenock- vattbräder och vindskidor. Ovanför dörren finns en vattenränna av trä.

REPARATIONSÅTGÄRDER

Sockel

Det saknas en sten i sockeln på den sydvästra sidan. Kila in en passande sten. Rensa bort skräp som ligger mot syllan. Uppskattad kostnad: 800 kr

Stomme

Spika fast en knytbräda som har släpp på den sydöstra sidan.

Flera av stockarna på den nordvästra sidan är i dåligt skick. Panel bör sättas upp på denna sida om några år.

Tak

Rensa bort mossor och skräp som ligger på taket. Klipp bort grenar som kommer åt taket.
Uppskattad kostnad: 500 kr

PERIODISKT UNDERHÅLL

<i>år</i>	<i>åtgärd</i>	<i>ca kostnad</i>
0	- fönsterrenovering, (1 luft) - målning av fasad med ljus falurödfärg - nockbrädor och vattbrädor tjäras, vindskivor rödfärgas - fönsterfoder vitmålas - målning av dörr och lucka med Roslagsmahogny - översyn tak	1 500 kr 500 kr
1	- översyn tak	kr
2	- översyn tak	500 kr
3	- översyn tak	500 kr
4	- översyn tak	500 kr
5	- halvoljning fönster (1 luft) - översyn tak	200 kr 500 kr
6	- översyn tak	500 kr
7	- översyn tak	500 kr
8	- översyn tak	500 kr
9	- översyn tak	500 kr
	<i>summa</i>	kr

11. SOLDATTORP

BESKRIVNING

Byggnaden är ett soldattorp som ursprungligen har legat ca två km utanför Munga by.

- Grund byggnaden står på en låg kallmurad sockel av huggna stenar.
- Stomme liggtimmer med utknutar.
- Fasad bart rödfärgat timmer med rödfärgade knutlådor. Spisens putsyta är synlig och rödfärgad.
- Dörr ockrafärgad bräddörr med liggande panel.
- Fönster Tre fönster med enkelglas på bottenvåningen. Samtliga har nygjorda fönsterluckor. Ett litet fönster på vinden med enkelglas.
- Yttertak enkupigt tegel. Tjärade nock-, vattbräder och vindskidor. Ovanför dörren finns en vattenränna av trä.

REPARATIONSÅTGÄRDER

Stomme

Det saknas en gammal lagning på den fjärde stocken ovanför syllen. Skarva i en ny bit.

Slutför påbörjat lagning till vänster om dörren på den nordvästra sidan.
Uppskattad kostnad: ???

Fasad

Delar av putsen på murstocken har fallit av. Lagas med kalkputs. Uppskattad kostnad: ???

Tak

Det saknas en tegelpanna på den sydöstra sidan. Några plattor ligger snett. Uppskattad kostnad: 500 kr.

PERIODISKT UNDERHÅLL

<i>år</i>	<i>åtgärd</i>	<i>ca kostnad</i>
0	- fönsterrenovering, (7 lufter) - målning av fasad med ljus falurödfärg - nockbrädor och vattbrädor tjäras, vindskivor rödfärgas - fönsterfoder vitmålas - målning av dörr och fönsterluckor med linoljefärg - översyn tak	10 500 kr 500 kr
1	- översyn tak	500 kr
2	- översyn tak	500 kr
3	- översyn tak	500 kr
4	- översyn tak	500 kr
5	- halvoljning fönster sydöst(2 lufter) - översyn tak	800 kr 500 kr
6	- översyn tak	500 kr
7	- översyn tak	500 kr
8	- halvoljning fönster nordväst och nordöst(5 lufter) - översyn tak	2 000 kr 500 kr
9	- översyn tak	500 kr
	<i>summa</i>	kr

12. DANSBANA

BESKRIVNING

Byggnaden är en dansbana som byggdes på platsen 1970.

- Grund byggnaden står på plintar.
- Stomme regelstomme i scenbyggnaden.
- Fasad Rödfärgad panel med svarta knutbrädor.
- Yttertak Papp.

REPARATIONSÅTGÄRDER

Fasad

Slutför ombyggnad av trappa och dörr på baksidan av scenbyggnaden.

PERIODISKT UNDERHÅLL

<i>år</i>	<i>åtgärd</i>	<i>ca kostnad</i>
0	- översyn tak	500 kr
1	- målning av fasad med ljus falurödfärg - nockbrädor och vattbrädor tjäras, vindskivor rödfärgas - reling och stolpar målas med Roslagsmahogny - luckor målas med Roslagsmahogny - översyn tak	500 kr
2	- översyn tak	500 kr
3	- översyn tak	500 kr
4	- översyn tak	500 kr
5	- översyn tak	500 kr
6	- översyn tak	500 kr
7	- översyn tak	500 kr
8	- översyn tak	500 kr
9	- översyn tak	500 kr
	<i>summa</i>	kr

METODANVISNINGAR

MÅLNINGSARBETEN

Målning med faluröd slamfärg

- 1) Väggens borstas ren från smuts och löst sittande färg med piassavakvast eller liknande. Lösa spik slås in. Grönalger skrubbas bort med skurborste och vatten.
- 2) Måla flödigt med ljus falurödfärg (en strykning). Undvik målning vid hög värme och starkt solsken. Målning ska inte ske vid frostrisk.

Material:

- Ljus faluröd slamfärg typ Falu Rödfärg Ljusröd, utan linoljetillsats.

Intervall: 15 år

Uppskattad kostnad: 100 kr/kvm

Halvoljning av oljemålad yta

- 1) Det oljemålade träet tvättas försiktigt rent från smuts och alger.
- 2) Ytorna stryks flödigt med en blandning av 50 % balsamterpentin och 50 % kallpressad kokt linolja.
- 3) Efter ca 30 min torkas överflödiga oljan bort.

Material:

- Kallpressad kokt linolja typ Gysinge eller likvärdigt
- Balsamterpentin typ AllKemi eller likvärdigt

Intervall: På söder- och västsida 5 år efter ommålning, på norr- och östsida 8 år efter ommålning

Uppskattad kostnad: fönster 100 – 300 kr/luft beroende på spröjsning och storlek, andra ytor 150 kr/kvm

Ommålning av oljemålad yta

- 1) Ytorna tvättas med målartvätt och sköljs därefter rena.
- 2) Ytorna skrapas till fast underlag.
- 3) Trärena ytor grundas efter borttagning av gråträ.
- 4) Mindre kompletteringar av kittbortfall och – sprickor görs.
- 4) Slutstrykning görs enligt färgtillverkarens anvisningar.

Material:

- Vit linoljefärg typ Ottossons eller likvärdigt (obrutet vitt, inte ”kittvitt”, ”gräddvitt” eller liknande) på tidigare vitmålade ytor, färg lik befintlig i övrigt.
- Målartvätt typ Gysinge eller likvärdigt.

Intervall: På söder- och västsida 5 år efter halvoljning, på norr- och östersida 8 år efter halvoljning.

Uppskattad kostnad: fönster 400 – 700 kr/luft, beroende på storlek, spröjsning och kondition, andra ytor 400 kr/kvm

Tjärstrykning

- 1) Träet borstas rent från löst sittande smuts, mossa och lavar
- 2) Strykning med oförtunnad trätjära som upphettas till lättflytande konsistens. (max 70° C). Strykning ska ske på torrt virke.

Material:

- Trätjära typ Claessons Dalbränd Tjära Ny eller likvärdigt.

Intervall: Nytt trä stryks två gånger. Därefter stryks syd- och västsidor vart 5:e år, nord- och östsidor vart 10:e år.

Uppskattad kostnad: 300 kr/kvm

Behandling med Roslagsmahogny

Roslagsmahogny används i stället för tjära om man behöver en klubbfri yta. Roslagsmahognyn blandas av 1/3 tjära, 1/3 balsamterpentin och 1/3 kokt linolja.

Material: se tjärstrykning respektive halvoljning

Intervall: 10 år

Uppskattad kostnad: 300 kr/kvm

Målning av fabrikslackerad galvaniserad stålplåt

Utförs ej.

FÖNSTERRENOVERING

- 1) Hörnjärnen tas loss, skrapas rena från färg och rost samt rotskyddsgrundas med järnmönja.
- 2) Kittet avlägsnas. Löst sittande kitt tas bort med kniv, stämjärn eller liknande. Hårt sittande kitt tas bort med infravärme eller värmepistol. Glaset skyddas mot värmespänningar genom en masonitskiva eller liknande. Var noggrann så att kittfalsens överdel inte skadas och blir ojämn.
- 3) Glasningsstiften tas bort med tång och bågarna glansas ur. Trasiga glas ersätts med nya. Munblåst glas ersätts med munblåst glas. Valsat glas ersätts med valsat eller munblåst glas. Flytglas ersätts med munblåst glas eller flytglas. De nya glasen får inte vara tjockare än de gamla.
- 4) Bågarnas kittfalsar, utsidor och kanter skrapas trärena.
- 5) Gråträ avlägsnas. Större torrsprickor och håligheter grundas och fylls med kitt, linoljespackel eller oljespackel
- 6) Plugg kompletteras, byts och slås in efter behov. Hörnjärnens hål borras upp och träpluggas.
- 7) Bågarnas undersidor hyvlas vid behov så att 1 – 2 mm frigång mot karmens understycke erhålls.
- 8) Kittfalserna grundas.
- 9) Glaset stiftas på plats.
- 10) Bågarna kittas. Kittet stryks ut med kittkniv.
- 11) Bågarna grundmålas.
- 12) Hörnjärnen monteras med skruv i förborrade hål. Pressade (kupade) hörnjärn fylls med kitt innan monteringen för att undvika kondensskador.
- 13) Bågarna mellanstryks och färdigstryks enligt färgtillverkarens anvisningar. Träets fukthalt ska vara under 15 % och temperaturen bör inte understiga 10 grader. Målning ska inte ske i starkt solsken eller på solvarmt underlag.

I fönsterrenoveringen ingår skrapning och ommålning av karm och foder (se ”Ommålning av oljemålad yta”).

Material:

- linoljekitt typ Åffa eller likvärdigt
- Vit linoljefärg typ Ottossons eller likvärdigt (obrutet vitt, inte ”kittvitt”, ”gräddvitt” eller liknande).

- Rostskyddsgrundfärg järnmönja typ Ottossons eller likvärdigt.

Intervall: På söder- och västsida 20 år efter renovering (efter underhåll med sviten halvvoljning år 5 - ommålning år 10 - halvvoljning år 15), på norr- och östersida 32 år efter renovering (efter underhåll med sviten halvvoljning år 8 - ommålning år 16 - halvvoljning år 24).

Uppskattad kostnad: 1 500 - 2 500 kr/luft, beroende på storlek, spröjsning, hörnjärn och kondition.

TRÄARBETEN

Halvsulning

En halvsulning utförs när timret är rötskadat men kärnveden finns kvar. Den rötskadade delen bilas eller sågas bort. Nytt virke med samma årsringsorientering som den del som togs bort fogas in. Det nya virket ska nå in under långdraget. Det är viktigt att fogen blir tät och skyddad från vatten som kan driva in. Lagningen förbinds med dymlingar eller försänkt fransskruv i håll som träpluggas. Yttersidan av halvsulningen bearbetas med bila på samma sätt som omgivande timmer.

Material:

- torkat timmer, gärna återanvänt

Uppskattad kostnad: 3 000 kr/löpmeter

Följare

En följare består av stående bjälkar på ömse sidor av en timmervägg. Bjälkarna förbinds med varandra genom bult eller gängstång som dras genom borrarade hål i timmerväggen på minst två ställen. När gängstången dras åt med muttrarna pressas bjälkarna samman och förhindrar att väggen kalvar. För att timmerväggen ska kunna röra sig i höjdlid görs hålen i bjälkarna för gängstången avlånga. Gängstången kapas i nivå med muttrarna när bjälkarna pressats ihop. Sidorna på de fyrkantsågade bjälkarna fasas av med bandkniv. Följarna målas med faluröd slamfärg.

Material:

- Gängstång i rostfritt stål, Ø min 16 mm, med muttrar och kraftiga fyrkantbrickor
- Bjälkar av sågat 4" – 5" fyrkantvirke

Uppskattad kostnad: 4 000 kr/följare

Översyn och reparation av fasadpanel

Fasadpanelen skyddar stommen och behöver regelmässigt underhållas. Det är i princip alltid nederdelen av panelen – som är mest exponerad för vegetation, markfukt och regnvatten – som behöver bytas ut. Vid lagning av panelen tas locken bort och den skadade delen av bottenbrädan sågas bort med ett sågsnitt nedåt/utåt. Sågsnittet skäggas av och stryks med kokt linolja. Ny brädbit med samma dimension som den gamla skarvas in. Om det är en panel med lockbräder skarvas denna på samma sätt som bottenbrädan. Om det är en lockläkt är det oftast lika bra att byta hela denna. För att få

en snygg lagning bör inte locken och bottenbräderna skarvas på samma nivå.
Lagningarna målas med faluröd slamfärg.

I översynen av panelen ingår att se till att inte några bräder eller läkt är lösa. I så fall spikas de fast i nya spikhål där spiken biter.

Material:

- bräder och läkt i sågning och dimension likt befintligt
- klippspik
- kokt linolja typ Gysinge eller likvärdigt

Intervall: 10 år (uppskattat behov av iskarvning 0,5 kvm/vägg)

Uppskattad kostnad: 1 000 kr/panelad vägg

MURNINGSARBETEN

Fogning av naturstensmur

Löst bruk knackas bort och fogarna rengörs noggrant med borste. Ytorna vattnas och fogas om. Fogarna dras ut på stenarna så att en jämn, buktande muryta utan skarpa fogkanter fås.

Material:

- fabriksblandat luftkalkbruk typ Maxit Serpo 142 eller likvärdigt
- fabriksblandat hydrauliskt kalkbruk typ Maxit Serpo 148 eller likvärdigt

Intervall: 30 år

Uppskattad kostnad: 500 kr/kvm

Fogning av tegelmur

Fogarna kratsas ur till 25 mm varefter vattning och omfogning utförs. Fogen packas efter någon timme med fogslev.

Material:

- fabriksblandat luftkalkbruk typ Maxit Serpo 142 eller likvärdigt
- fabriksblandat hydrauliskt kalkbruk typ Maxit Serpo 148 eller likvärdigt

Intervall: 20 år

Uppskattad kostnad: 2 000 kr/kvm

TAKARBETEN

Taköversyn

Den årliga översynen innefattar inspektion av att alla tegelpannor ligger på plats, bortplockning av grenar och annat större skräp, utbyte av trasiga pannor samt i förekommande fall rensning av hängrännor.

Intervall: 1 år

Uppskattad kostnad: 500 kr/byggnad

Takomläggning (tegel på board eller stickspån)

- 1) Nockbräder, vattbräder och vindskivor demonteras och kasseras.
- 2) Tegelpannorna plockas ner och rengörs. Skadade pannor kasseras.
- 3) Läktning rivs
- 4) Underlag av board rivs

5) Ny oljehärdad masonit spikas på befintligt underlag, kompletterat med läkt i takets fallriktning så att 20 mm underhäng bildas/alternativt läggs ströläkt ovanpå masoniten.

6) Bärläkt spikas på masoniten.

7) De gamla tegelpannorna läggs på taket, kompletterat med nya pannor. Om det inte går att hitta nya pannor med samma kupning och läktavstånd som de gamla läggs ett takfall i sin helhet med nya, snarlika pannor och det andra takfallet med gamla pannor. Överblivna äldre pannor sparas för återanvändning på andra byggnader.

8) Nyanockbräder, vattbräder och vindskivor monteras och tjäras.

Material: sågad läkt, oljehärdad masonit, trådspik, tegelpannor lika befintliga.

Intervall: 40 år

Uppskattad kostnad: 700 kr/kvm

Byte av nockbräder och vattbräder

Nockbräder och vattbräder rivs och nya sätts upp. Bräderna tjäras två gånger.

Material:

- sågade 1" furubräder, 17 - 21 cm breda
- dalbränd trätjära typ Claessons Dalbränd Tjära Ny eller likvärdigt
- galvaniserad trådspik

Uppskattad kostnad: 3 000 kr/byggnad

SCHEMA FÖR PERIODISKT UNDERHÅLL

	år																																																							
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40															
målning faluröd slamfärg	x															x																																								
fönsterrenovering S/V alt ommålning S/V	x																					x																																		
halvoljning S/V ommålning S/V						x										x																																								
fönsterrenovering N/O alt ommålning N/O	x																																																							
halvoljning N/O ommålning N/O																																																								
tjärstrykning S/V	x					x																																																		
tjärstrykning N/O	x																																																							
översyn fasadpanel	x																																																							
fogning grunder	x																																																							
fogning skorsten	x																																																							
översyn tak	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x					
omläggning tak	x																																																							
bytenock- & vattbräder	x																																																							